

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Kosten en baten van vervoersmodaliteiten

Rondetafelgesprek Tweede Kamer
13 november 2019

Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid
Pauline Wortelboer-van Donselaar

Kosten en baten van verschillende vervoersmodaliteiten...twee vragen in één:

Een combinatie van:

1. Wat is de "aantrekkelijkheid" van een modaliteit: voor de reiziger of verlader, of voor de maatschappij?
  - Statisch beeld, huidige situatie, inzicht relevante aspecten
2. Wat zijn de (maatschappelijke) kosten en baten **van een specifieke maatregel**, voor een bepaalde modaliteit?
  - Dynamisch beeld, veranderingen als gevolg van een ingreep

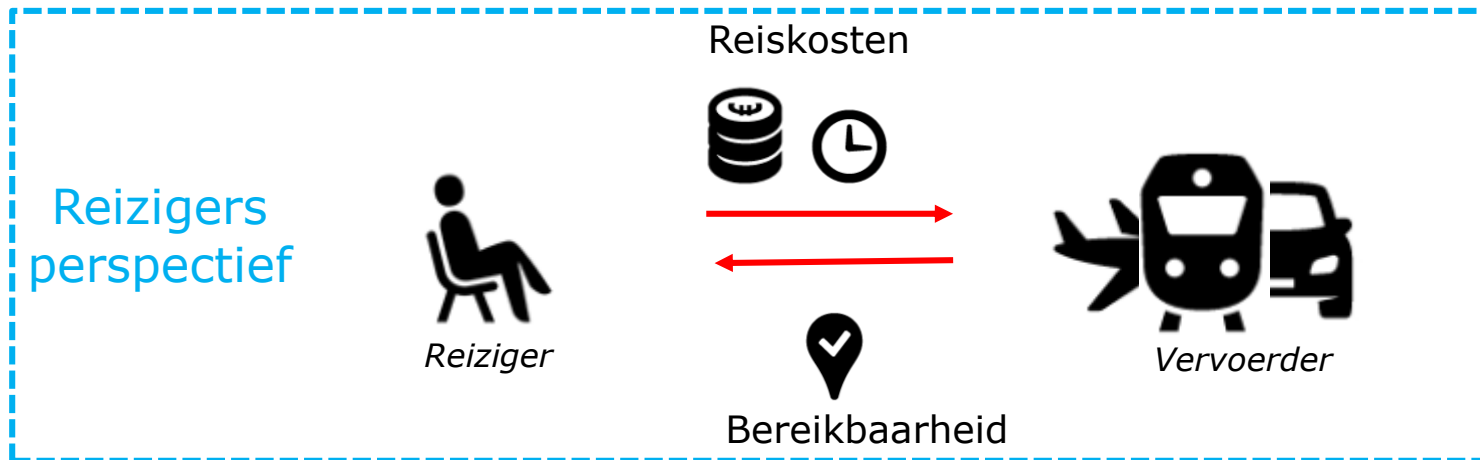
Doel van deze presentatie: inzichtelijk maken dat deze vragen leiden tot een verschillend antwoord (inclusief voorbeelden).

Invalshoek 1: Statisch beeld aantrekkelijkheid

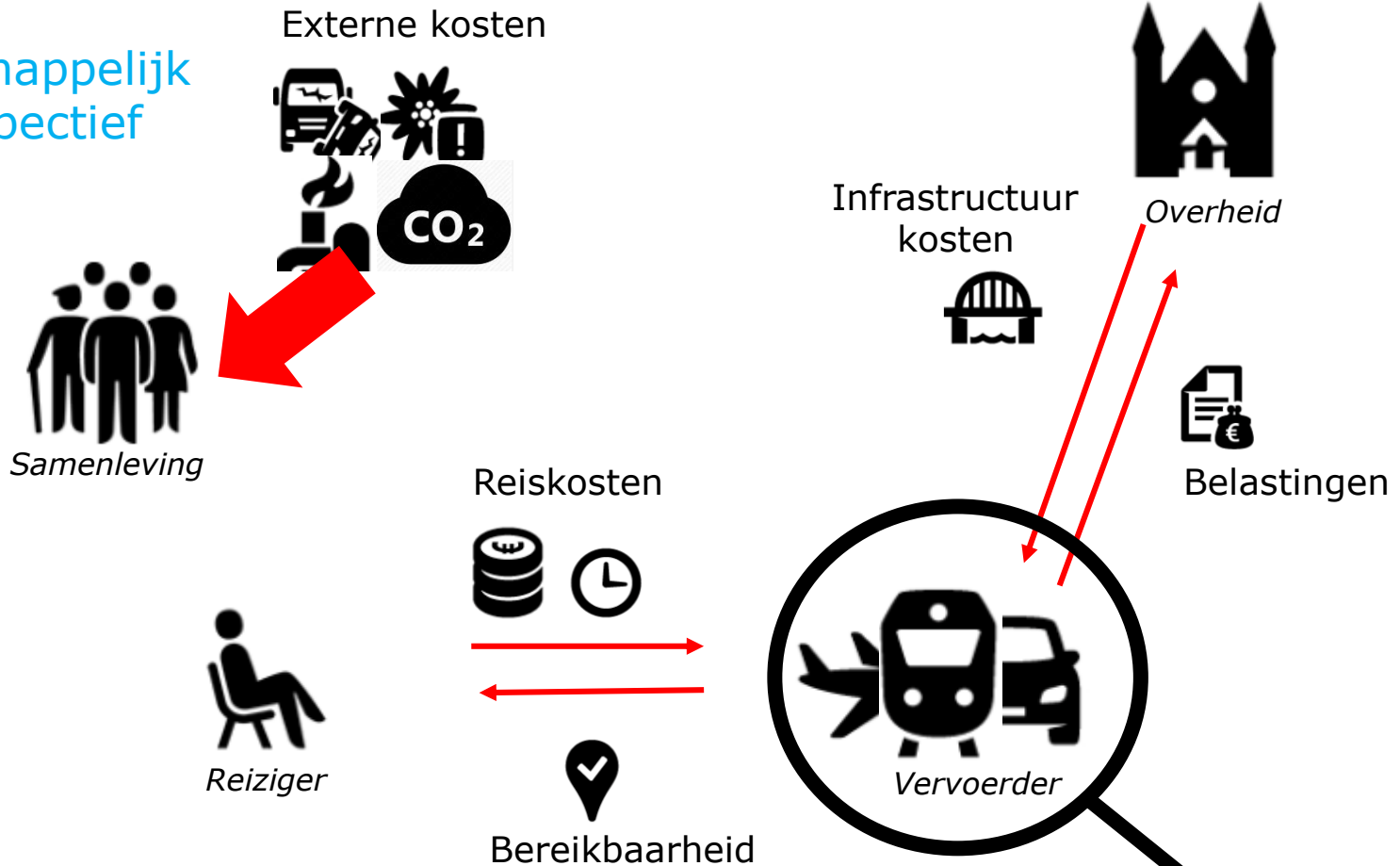
Aantrekkelijkheid van een modaliteit (1)

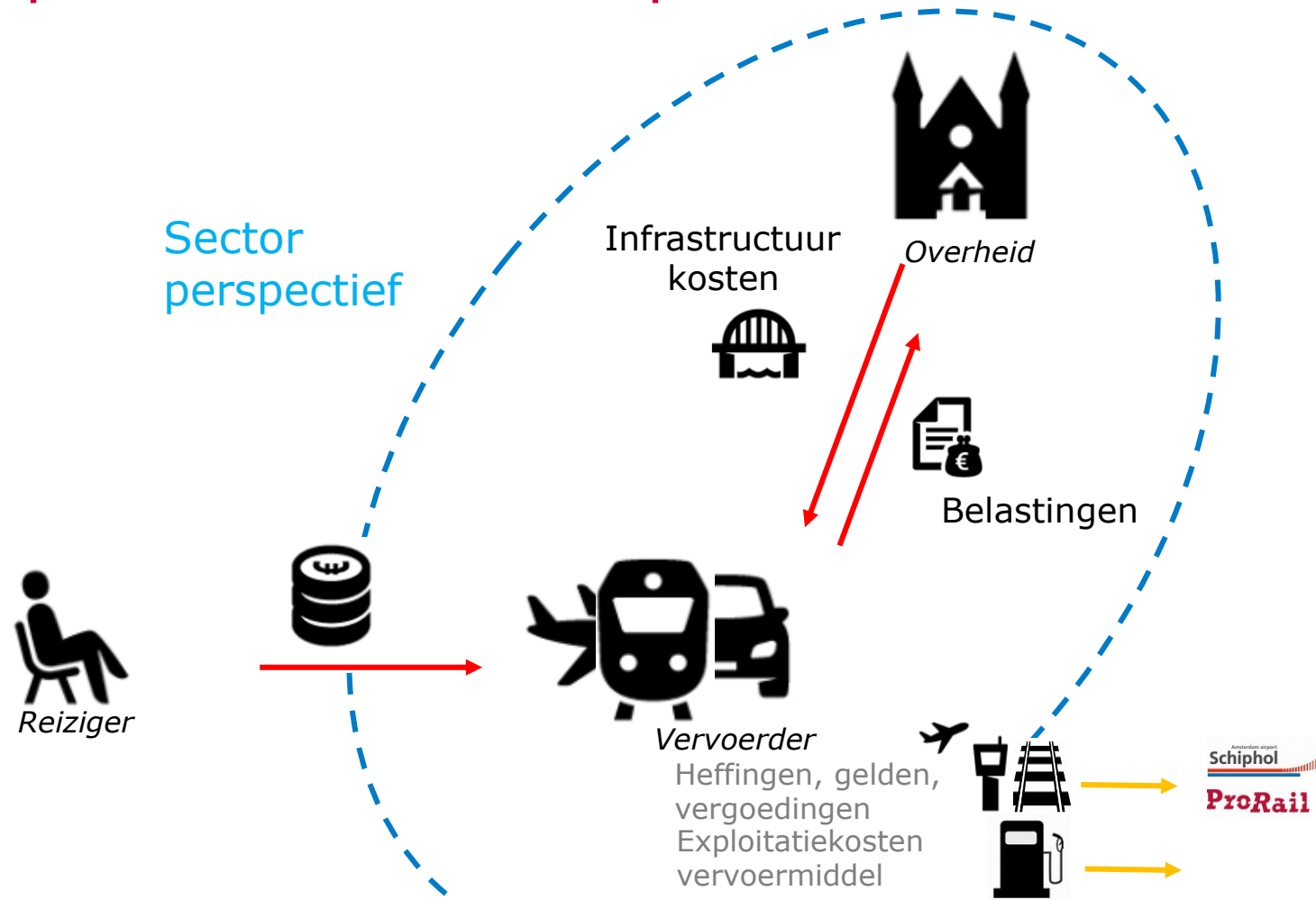
Aantrekkelijkheid van een modaliteit (2)

Maatschappelijk
perspectief

Sectorperspectief: inzoomen op de vervoerder

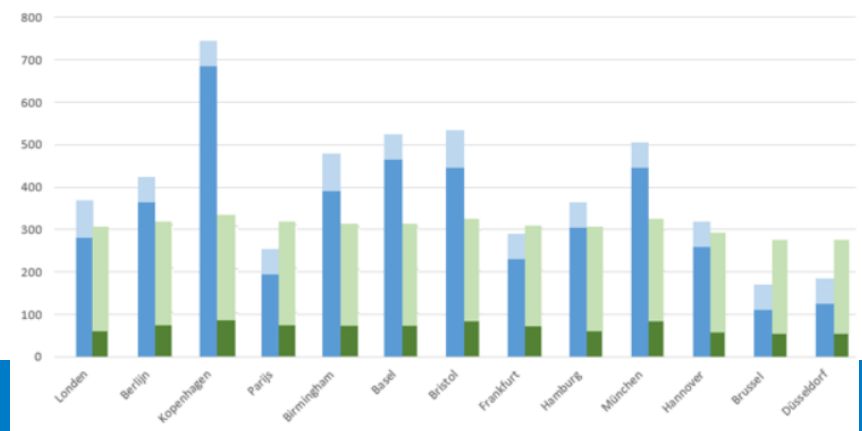

Case reizen tot 800 km (1) - Reizigersperspectief

- Vergelijking luchtvaart en trein reistijden en reiskosten voor 13 bestemmingen.
- Inschatting gevolgen betere kwaliteit voor treinreizigers door:
  - reistijdverkorting,
  - méér dagelijkse vertrekmogelijkheden,
  - minder ongemak bij het transfervoer,
  - lagere treintarieven.
- In 2030 potentie voor vervanging van circa 1,9 miljoen vliegreizen door de trein (driekwart op verbinding met Londen).

Bron: KiM, 2018. Substitutiemogelijkheden van luchtvaart naar spoor

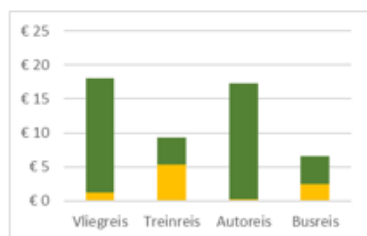
Reistijden trein (blauw) en vliegtuig (groen), in minuten, 'in vehicle' en totaal

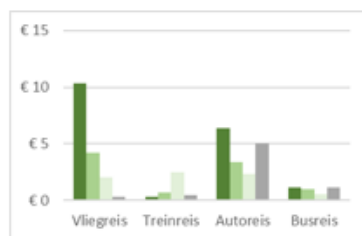

Case reizen tot 800 km (2) - Maatschappelijk perspectief, voorbeeldreis naar Parijs

Perspectief A: De kosten voor **het gebruik** van de infrastructuur

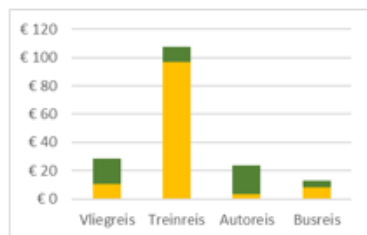

Infrastructuurkosten voor de overheid + externe kosten

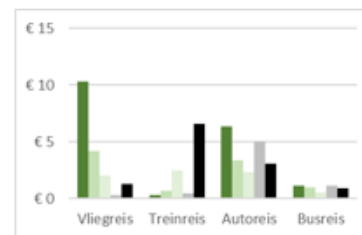

Uitsplitsing externe kosten

Perspectief B: De kosten voor **het gebruik én de aanleg** van de infrastructuur

Infrastructuurkosten voor de overheid + externe kosten

Uitsplitsing externe kosten

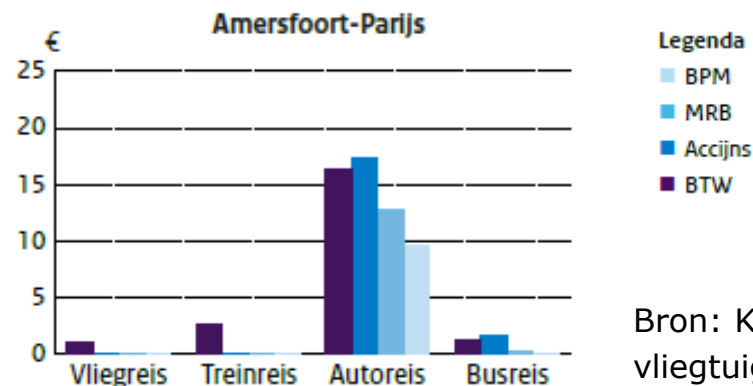
Bron: KiM, 2019. Op reis met vliegtuig, trein, auto of bus

Hoe zit het met belastingen en heffingen?

- Tegenover de infrastructuurkosten van de overheid en externe kosten staan belastingen (en heffingen, daar is al voor gecorrigeerd).
- De onbetaalde rekening is dus kleiner...

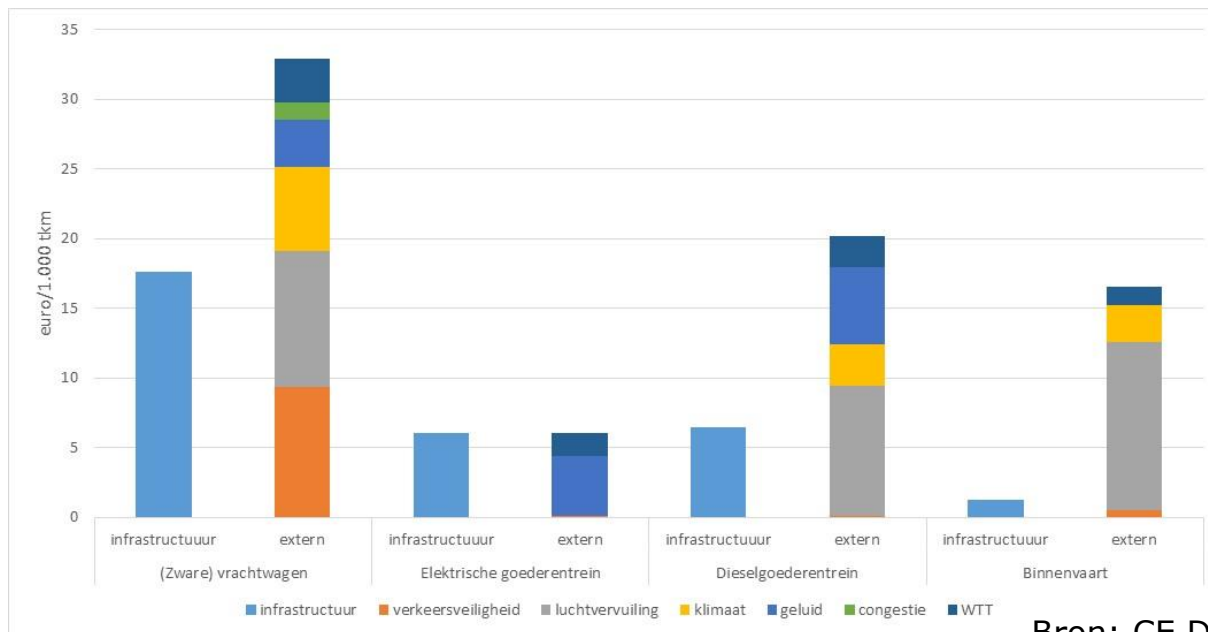

Bron: KiM, 2019. Op reis met vliegtuig, trein, auto of bus

- N.B. 1: belastingen dienen meerdere doelen, ook bedoeld voor inkomsten overheid en vormen daarmee niet (uitsluitend) een dekking voor externe kosten en/of infrastructuurkosten van de overheid.
- N.B. 2: vanuit perspectief van vervoerders zijn er meer op belasting lijkende "heffingen, gelden en vergoedingen", afkomstig van o.a. infrastructuraanbieders.

Case goederenvervoer

- Bedrijfseconomische kosten vervoerder: in opdracht van KiM momenteel opnieuw berekend voor alle relevante vervoersmodaliteiten. Publicatie medio 2020.
- Externe- en infrakosten: actuele cijfers (basisjaar 2016) in EU studie.

Bron: CE Delft et al., 2019a en 2019b

Invalshoek 2: dynamisch beeld, gevolgen maatregel

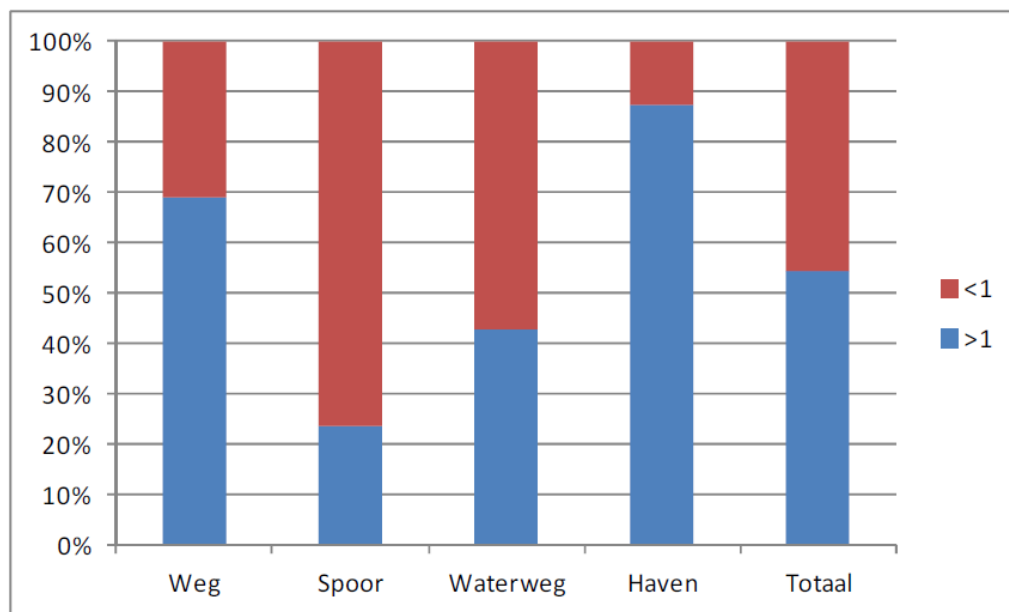

2. Kosten en baten van specifieke maatregelen

- Kosten van vervoersmodaliteiten in een bepaald jaar zijn niet gelijk aan kosten en baten van een maatregel.
- Een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) geeft inzicht in de bijdrage van een maatregel aan de nationale welvaart (en niet alleen de economische effecten!)
- Gebruikelijke effecten transportinfrastructuur: reistijd- en betrouwbaarheidswinsten, maar ook gevolgen voor veiligheid, milieu en klimaat.
- Beproefde aanpak. Afspraken over proces en inhoud zijn vastgelegd in leidraden en werkwijzers. Voor transportinfrastructuur zijn (CPB en PBL, 2013) en (RWS, 2018) de huidige, met TK afgestemde, uitgangspunten.

Welke modaliteitsmaatregel rendeert het beste?

- KiM (2009) en Rienstra (2015) vergelijken het maatschappelijk baten-kosten saldo per modaliteit.

Aandeel projecten met een positief (>1) of negatief (<1) baten-kosten saldo
Hoog groeiscenario
N totaal = 67
N wegen = 29
N spoor = 17

Bron: Rienstra, 2015

- Betreft maatregelen uit de periode 2001-2015. Toekomstige maatregelen hoeven dit gemiddelde niet te volgen...

Conclusie

- Gebruik gemiddelde kosten per modaliteit om een beeld te schetsen van de *huidige* relatieve aantrekkelijkheid van een modaliteit.
  - Afhankelijk van de (beleids)vraag zijn er vele uitsneden mogelijk. Bijvoorbeeld: per modaliteit, per kostensoort, per actor...
  - Relevant voor beleid gericht op intensiever gebruik bepaalde modaliteiten, op het internaliseren externe- en infrakosten, en in het algemeen voor het begrijpen van verschillende perspectieven.
  - Gemiddeld lagere reiskosten, of lagere infra- en externe kosten betekent niet persé een maatschappelijk rendabele investering.
- Maatregelen behoren individueel beoordeeld te worden op hun merites.
  - Vanuit perspectief maatschappelijke welvaart: met behulp van een MKBA.
- Voor beide perspectieven geldt: gebaseerd op aannames, te beschouwen als een (zo goed mogelijke) inschatting.

Literatuur

- CE Delft et al., 2019a. Handbook on the external costs of transport.
- CE Delft et al., 2019b. Overview of transport infrastructure costs and expenditures.
- CPB en PBL, 2013. Algemene Leidraad MKBA.
- KiM, 2009. De rol van kosten-batenanalyse in de besluitvorming.
- KiM, 2018. Substitutiemogelijkheden van luchtvaart naar spoor.
- KiM, 2019. Op reis met vliegtuig, trein, auto of bus. Een vergelijking van infrastructuurkosten voor de overheid en externe kosten.
- Rienstra, 2015. Inventarisatie KBAs transportinfrastructuur 2001-2014.
- RWS, 2018. Werkwijzer MKBA bij MIRT verkenningen.